

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลป่าแกบ่อหิน

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแกบ่อหิน
ตำบลป่าแกบ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

รวบรวมข้อมูลโดย
กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ประวัติความเป็นมา

ตำบลป่าแกบ่อหินเดิมอยู่ในการปกครองของตำบลทุ่งหว้า และได้แยกการปกครองออกเป็น ตำบลป่าแกบ่อหินเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ สภาพพื้นที่เดิม เป็นพื้นที่ทุรกันดาร มีป่าไม้หนาแน่น และมีภูเขาล้อมรอบทั้งสี่ด้าน และพบว่ามีบ่อน้ำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอยู่ในชอกหินมีน้ำตลอดปี เลยตั้งชื่อตำบลให้สอดคล้องกับ สภาพพื้นที่ ที่เป็นจุดเด่นของตำบล "ป่าแกบ่อหิน" ประกอบด้วย ๗ หมู่บ้าน

พื้นที่

เป็นพื้นที่ราบสูงมีภูเขาล้อมรอบทั้งสี่ด้าน บางพื้นที่มีลักษณะเป็นเนินเขา มีคลองและห้วยเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร มีป่าไม้ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีเนื้อที่ประมาณ ๒๓๙,๙๗๑ ไร่

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำสวน ทำไร่
อาชีพเสริม รับจ้าง ทำหัตถกรรม

สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๘๘๖ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๐ ของพื้นที่

การเดินทาง

การเดินทางเข้าสู่ตำบลมี ๑ เส้นทาง ระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอทุ่งหว้า ประมาณ ๕ กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางตลอดสาย

ผลิตภัณฑ์

- ผลิตภัณฑ์จักสาน เป็นผลิตภัณฑ์จากหวาย เช่น ตะกร้าทรงเรือ ตะกร้า กระเช้า กระจาด แจกัน กระเป๋าหูหิ้ว สุ่มปลา ไม้กวาดดอกหญ้า
- ไม้กวาดดอกหญ้า ผลิตภัณฑ์จากดอกหญ้าเป็นไม้กวาดผูกด้วยหวาย

➤ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา หมายถึง การสั่งสมประสบการณ์จากอดีตของท้องถิ่นนั้นๆ แล้วพัฒนาความรู้นั้นเพื่อใช้ประกอบ การดำรงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมให้ดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขภูมิปัญญาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เป็นกลวิธีหรือเทคนิคในการนำเอาความรู้มาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ลักษณะของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญดังที่ผู้รู้ได้อธิบายไว้ ดังนี้

๒.๑ ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นมี ๔ ลักษณะ ดังนี้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์. ๒๕๓๖ :

๒๓๖)

๒.๑.๑ ความรู้และระบบความรู้ ภูมิปัญญาเป็นระบบความรู้ที่ไม่ถือว่าเป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้น ในการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาจะเข้าไปดูว่าชาวบ้านรู้อะไรอย่างเดียวนั้นไม่พอ ต้องศึกษาว่าเขาเห็นสิ่งต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างไร

๒.๑.๒ การสั่งสมและการกระจายความรู้ ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมและการกระจายความรู้ โดยการนำความรู้มาบริการคนอื่น เช่น หมอพื้นบ้าน สั่งสมความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคนๆหนึ่ง ซึ่งมี กระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้ เราควรศึกษาด้วยว่ากระบวนการนี้เป็นอย่างไรหมอคนหนึ่งสามารถสร้าง หมอคนอื่นๆ ต่อมาได้ได้อย่างไร

๒.๑.๓ การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้มีสถาบันถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา แต่พบว่า มีกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อน ถ้าเราต้องการเข้าใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เราต้องเข้าใจ กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คน อีกรุ่นหนึ่ง

๒.๑.๔ การสร้างสรรค์ การปรับปรุงระบบความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่ได้ถูกปรับเปลี่ยนความรู้และระบบความรู้เพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง

๓. ความสำคัญของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญต่อชาวบ้าน ครอบครัว และชุมชน ดังต่อไปนี้(สมจิตร พรหมเทพ. ๒๕๔๓ : ๖๗ - ๖๘)

๓.๑ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่อดีตอันยาวนานจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันของตนเอง และชุมชนตลอดมา

๓.๒ เป็นมรดกทางสังคมที่ได้จากการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาของกลุ่มคน

๓.๓ เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความรู้ ทางวิทยาศาสตร์

๓.๔ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๓.๕ เป็นแนวทางนำไปสู่การปรับตัวของชุมชน ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ แบบพึ่งตนเองของชุมชน

๓.๖ ช่วยเพิ่มความสมดุลระหว่างธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมกับประชาชน

๔. ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑ : ๒๕-๒๕) ได้จำแนก ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๑๐ ประเภท ดังนี้

๔.๑ เกษตรกรรม หมายถึง ความรู้ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่ง คนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น ท การเกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น

๔.๒ อุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาดเพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภค อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้

๔.๓ แพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนด้วยสมุนไพรและรักษาโรคแบบโบราณ

๔.๔ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

๔.๕ กองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกใน ชุมชน

๔.๖ สวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของ คนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๔.๗ ศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๔.๘ การจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ ดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์กรชุมชน ศาสนา การศึกษา ตลอดจนองค์กรอื่น ๆ ในสังคมไทย

๔.๙ ภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย ตลอดจนทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๔.๑๐ ศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ ปรับใช้หลักธรรมคำสอนทาง ศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อ การประพฤติปฏิบัติ

๕. แนวการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านมี ๗ ประการ ดังนี้ (เอกวิทย์ ณ ถลาง. ๒๕๔๐ : ๑๘๒ - ๒๔๖)

๕.๑ ภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตตามสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ คือ การใช้ความรู้ และ อุบายในการดำเนินชีวิตตามสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น การเลือก ที่ตั้งถิ่นฐานที่อยู่ การหา แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ การปลูกพันธุ์ไม้ไว้ในบริเวณบ้าน เป็นต้น

๕.๒ ภูมิปัญญาในการจัดเครือข่ายระบบความสัมพันธ์ การพึ่งพา

๕.๓ ภูมิปัญญาในด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

๕.๔ ภูมิปัญญาในด้านสมุนไพร - ยากลางบ้าน

๕.๕ ภูมิปัญญาในด้านโลกทัศน์ เป็นระบบรวบรวมความคิด ความอ่าน ความเชื่อ ทัศนคติ ที่บุคคลมีต่อโลก มีต่อสังคมมนุษย์เป็นนามธรรมอยู่ในจิตสำนึกของบุคคลอันเกิดจากความคิด และอารมณ์ ซึ่งประสานและก่อตัวขึ้นจากประสบการณ์ที่แต่ละคน ได้รับมา เช่น โลกทัศน์และชีวทัศน์ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ตามธรรมชาติ เป็นต้น

๕.๖ ภูมิปัญญาในการปลูกฝังคุณธรรม การกำหนดปทัสถาน และการรักษาของดุฎภาพ ของสังคม

๕.๗ ภูมิปัญญาในการปรับตัวในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นๆใด จึงเป็นรากแก้วที่สำคัญให้ท้องถิ่นนั้นเจริญงอกงามอย่าง มั่นคง ภูมิปัญญาของชาติพันธุ์หนึ่งอาจพัฒนาไปแตกต่างกับอีกชาติพันธุ์หนึ่งตามสภาพ แวดล้อมตาม สภาพสังคมใน ท้องถิ่นนั้นที่สามารถปรับใช้ในการแก้ปัญหาและการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติของสังคมนั้นๆ ได้

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลป่าแกบ่อหิน

๑. ด้านเกษตรกรรม

ที่	ชื่อ - สกุล	ภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	นายสมโภชน์ พลเพชร	เกษตรผสมผสาน ,โคกหนองนา	หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๒	นายมะโหรน ดีหมื่น	สวนผัก ไร่ข้าว	หมู่ที่ ๑ บ้านป่าแกบ่อหิน ตำบลป่าแกบ่อหิน
๓	นายจิต แก้วกุก	การเกษตรแบบผสมผสาน	๔ หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๔	นายจำเนียร สุกพอม	การทำนาข้าว	หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๕	นายปัก ชูแสง	การเกษตรแบบผสมผสาน	หมู่ที่ ๑ บ้านป่าแกบ่อหิน ตำบลป่าแกบ่อหิน
๖	นายบุญเลิศ คงอินทร์	เกษตรทฤษฎีใหม่, โคกหนองนา	หมู่ที่ ๑ บ้านป่าแกบ่อหิน ตำบลป่าแกบ่อหิน
๗	นายกอเล็ม ริสมาต	การเลี้ยงผึ้งโพรง	หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งดินลุ่ม ตำบลป่าแกบ่อหิน

๒. ด้านหัตถกรรม

ที่	ชื่อ - สกุล	ภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	นางศุภรัตน์ แก้วกุก	การทำผ้าบาติก	๓๓/๑ หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๒	นางพชนี จันทร์สอน	การทำเครื่องจักรสาน	๑๔๔ หมู่ที่ ๔ บ้านชุมทรัพย์ ตำบลป่าแกบ่อหิน
๓	นางไกล่ ศรีสวัสดิ์	การทำเครื่องจักรสาน	๑๑๙/๑ หมู่ที่ ๗ บ้านเขาแดง ตำบลป่าแกบ่อหิน
๔	นายเกียรติยศ คมขำ	การทำมีดกริช	หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๕	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักรสาน ยางพารา หมู่ที่ ๒	การทำกระเป๋าจักรสานจาก ยางพารา	หมู่ที่ ๒ บ้านคลองห้วยป่า ตำบลป่าแกบ่อหิน

๓. ด้านการแพทย์ไทย

ที่	ชื่อ - สกุล	ภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	นางเพื่อน นาคเล็ก	การนวดแผนโบราณ	๔๕ หมู่ที่ ๒ บ้านคลองห้วยป่า ตำบลป่าแกบ่อหิน

๔. ด้านศิลปกรรม

ที่	ชื่อ - สกุล	ภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	นายบุญธรรม ทองเจริญ	กลองยาว	๑๔๒ หมู่ที่ ๒ บ้านคลองห้วยป่า ตำบลป่าแกบ่อหิน
๒	นายจรูญ ศรีนวล	กลองยาว	๑๑๔/๒ หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๓	นายคล้าย ชูจำ	กลองยาว	๕๘ หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๔	กลุ่มรำกลองยาวบ้านทุ่งขมิ้น	การแสดงรำกลองยาว	หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน

๕. ด้านภาษาและวรรณกรรม

ที่	ชื่อ - สกุล	ภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	นางพั้ว ทองคง	เพลงกล่อมเด็ก	๕๐ หมู่ที่ ๗ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๒	นางละออ พรหมด้วง	เพลงกล่อมเด็ก	๑๔๔ หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน

๖. ด้านศาสนา

ที่	ชื่อ - สกุล	ภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	พระครูโสภณวิริยะกิตติ	ศาสนาพุทธ	วัดทุ่งขมิ้น หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๒	นายกิตติพงศ์ ใจสมุทร	ศาสนาอิสลาม	มัสยิดบ้านทุ่งดินลุ่ม หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งดินลุ่ม

๗. ด้านอาหาร

ที่	ชื่อ - สกุล	ภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	น.ส.สุพรรณษา มินชะ	การทำขนมพื้นบ้านประจำถิ่น	หมู่ที่ ๖ บ้านทุ่งขมิ้น ตำบลป่าแกบ่อหิน
๒	นางจินตนา เส็งชาติรี	การทำขนมพื้นบ้าน	หมู่ที่ ๗ บ้านเขาแดง ตำบลป่าแกบ่อหิน

➤ ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม

นายสมโภชน์ พลเพชร

(การทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน โคกหนองนา)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๖ ตำบลป่าแกบ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

โครงการที่ดำเนินการ

- โครงการสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์บริการเทคโนโลยีการเกษตรป่าแกบ่อหิน กิจกรรมแปลงนาสาธิต การทำนาเกษตรอินทรีย์ และวิถีชาวนาพื้นถิ่น ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและถ่ายทอด

นายบุญเลิศ คงอินทร์
(การทำเกษตรกรรมแบบทฤษฎีใหม่ โคกหนองนา)
ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ ตำบลป่าแกบ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

➤ ภูมิปัญญาด้านอาหาร

นางจินตนา เสงี่ยมตรี

(การทำขนมพื้นบ้าน)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ ตำบลป่าแกบ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

โครงการที่ดำเนินการ : โครงการพัฒนาศักยภาพ ยกระดับ และส่งเสริมทักษะอาชีพแก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

➤ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักรสานยางพารา หมู่ที่ ๒ โดยนางสาวสุชาดา นาคเล็ก
(การทำกระเป๋าจักรสานจากยางพารา)
ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ ตำบลป่าแกบ่อหิน อำเภอร่องบัว จังหวัดสตูล

นายเกียรติยศ คมขำ

การทำมีดกริช

ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๖๙/๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลป่าแกบ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

ลักษณะงานแกะสลัก : ด้ามมีด ด้ามกริช จากไม้หมากพลูตากแดด โดยแกะสลักไม้เป็นรูปต่างๆแกะสลัก
ด้ามและปลอกมีดและกริชตีมีดและกริช ซึ่งทำมา ๑๓ ปี โดยอาศัยความชอบ ฝึกทำ เรียนรู้จากเครือช่าย
คนทำกริชและทำมีด ตัวอย่างผลงาน: หัวพญานาค ณ วัดทุ่งขมิ้น

นางละออ พรหมดั่ง
(เพลงกล่อมเด็ก)
ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ ตำบลป่าแกบ่อหิน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

